

Sygn. akt VII U 1254/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 października 2023r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 11 października 2023r. w W.

sprawy (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o zwrot nienależnie opłaconych składek

na skutek odwołania (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W.

z dnia 17 sierpnia 2022 roku, numer (...)

z dnia 31 października 2022 roku, numer (...)

zmienia zaskarżone decyzje w ten sposób, że określa, że (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. przysługuje:

prawo do uzyskania zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 13.297,90 zł (trzynaście tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt siedem złotych dziewięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych za okres od 5 sierpnia 2022 roku do dnia zapłaty ww. kwoty;

prawo do odsetek w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych od kwoty 99.612,31 zł (dziewięćdziesiąt dziewięć tysięcy sześćset dwanaście złotych trzydzieści jeden groszy) za okres od 5 sierpnia 2022 roku do dnia zapłaty ww. kwoty.

UZASADNIENIE

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. w dniu 10 listopada 2022r. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 17 sierpnia 2022 roku, numer (...) oraz z dnia 31 października 2022 roku, numer (...), wnosząc o zmianę decyzji poprzez przyznanie prawa do uzyskania zwrotu nienależnie opłaconych składek w kwocie 13.297,90 zł wraz z odsetkami od 5 sierpnia 2022r. do dnia zapłaty oraz odsetek od kwoty 99.612,31 zł za okres od 5 sierpnia 2022r. do 18 października 2022r.

Uzasadniając swe stanowisko, odwołująca się spółka wskazała, że w dniu 6 lipca 2022r. wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o zwrot nienależnie pobranych składek. Pismem z dnia 20 lipca 2022r. ZUS poinformował o odmowie dokonania ich zwrotu z uwagi na prowadzone postępowanie w sprawie braku dokumentów rozliczeniowych za miesiące kwiecień 2022r. i maj 2022r. oraz ze względu na brak prawomocnego wyroku Sądu w sprawie odwołania od decyzji z dnia 24 stycznia 2022r., nr (...). Tymczasem strona odwołująca się podniosła, że w dniu 26 kwietnia

2022r. Sąd Apelacyjny w Warszawie wydał wyrok w sprawie o sygn. akt III AUa 492/21 i w dacie wydania był on prawomocny, bowiem nie przysługuje od niego skarga kasacyjna. Organ rentowy, jako swojego pełnomocnika w tym postępowaniu, wyznaczył D. M.. Z informacji uzyskanych w Sądzie Apelacyjnym wynika, że Sąd ten wysłał zawiadomienie do pełnomocnika ZUS w dniu 29 kwietnia 2022r. Zostało ono odebrane w dniu 3 maja 2022r.

W dalszej części uzasadnienia odwołania strona odwołująca się poniosła, że w uzasadnieniu decyzji o odmowie zwrotu organ rentowy powołał się na nieprawdziwe informacje o braku wyroku Sądu Apelacyjnego, o którym został prawidłowo poinformowany dwa miesiące wcześniej. Jednocześnie postępowanie prowadzone w lipcu 2022 roku w sprawie braku dokumentów rozliczeniowych za miesiące kwiecień 2022r. i maj 2022r. było bezpodstawne, skoro ZUS od 3 maja 2022r. był w posiadaniu wyroku Sądu Apelacyjnego. Jednak dopiero 29 sierpnia 2022r. wystąpił do tego Sądu z wnioskiem o przesłanie kopii orzeczenia wydanego w sprawie o sygn. III AUa 492/21. W dniu 30 sierpnia 2022r. Sąd Apelacyjny ponownie przesłał do ZUS orzeczenie.

Dodatkowo strona odwołująca się wskazała, że ZUS mylnie podał w decyzji z 31 października 2022r., nr (...), że w dniu 19 września 2022r. nie wpłynął do ZUS „ponowny wniosek”, a było to uzupełnienie odwołania od decyzji. W związku z odwołaniem złożonym przez spółkę (...) zmienił swoją decyzję i dokonał zwrotu części składek, jednocześnie odmawiając zwrotu pozostałej ich części z uwagi na przedawnienie. W ocenie odwołującej się spółki, po uwzględnieniu okresu zawieszenia biegu przedawnienia, zgodnie z art. 24 pkt 6h ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, tj. od 24 stycznia 2020 roku do 26 kwietnia 2022 roku, czyli przez ponad 27 miesięcy, nawet najstarsze składki opłacone w listopadzie 2015 roku nie uległy przedawnieniu do chwili złożenia wniosku o ich zwrot, czyli do 6 lipca 2022 roku (odwołanie z dnia 7 listopada 2022r., k. 3-4 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 477¹³ k.p.c. w zakresie, w jakim zaskarżona decyzja z dnia 17 sierpnia 2022r., znak: (...), została zmieniona przez decyzję z dnia 31 października 2022r., znak: (...), oraz o oddalenie odwołania w pozostałej części, jak również o zasądzenie od strony odwołującej się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wskazał, że (...) sp. z o.o. zgłosiła prowadzenie działalności od 1 października 2015r. Do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, jako pracownik, została zgłoszona P. R.. W decyzji z dnia 24 stycznia 2020r. ZUS stwierdził, że wskazana osoba jako pracownik nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu. Od powyższej decyzji zarówno płatnik składek, jak i ubezpieczona, złożyli odwołanie, które Sąd Okręgowy Warszawa – P. oddalił w wyroku z 22 lutego 2021r., sygn. akt VIIU 380/20. Następnie Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 26 kwietnia 2022r., sygn. akt III AUa 492/21, oddalił apelację odwołujących się. Mając na uwadze powyższe rozstrzygnięcie płatnik składek w dniu 20 lipca 2022r. złożył wniosek o zwrot nienależnie opłaconych składek. Pismem z dnia 20 lipca 2022r., w związku z brakiem dokumentów rozliczeniowych za kwiecień 2022r. i za maj 2022r. oraz brakiem zwrotu akt wraz z prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego, organ rentowy poinformował płatnika składek o odmowie dokonania zwrotu nienależnie opłaconych składek. W następstwie tej informacji płatnik złożył wniosek o wydanie decyzji odmawiającej zwrotu składek. W odpowiedzi organ rentowy wydał w dniu 17 sierpnia 2022r. decyzję o odmowie zwrotu nienależnie opłaconych składek. W dniu 19 września 2022r. wpłynęło do Zakładu odwołanie płatnika (...) sp. z o.o. od ww. decyzji, a w dniu 30 września 2022r. wpłynęło uzupełnienie odwołania.

W dalszej części odpowiedzi na odwołanie organ rentowy zwrócił uwagę, że poprawne dokumenty rozliczeniowe za kwiecień 2022r. i maj 2022r. zostały przez płatnika złożone w dniu 24 lipca 2022r., tj. po przekazaniu w piśmie z 20 lipca 2022r. informacji o odmowie dokonania zwrotu nienależnie opłaconych składek. Natomiast wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w którym oddalono apelację odwołujących się od decyzji z dnia 24 stycznia 2020r., wpłynął do ZUS (...) Oddział w W. w dniu 2 września 2022r.

W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalono, że na koncie płatnika (...) sp. z o.o. na dzień 13 października 2022r. figurowała nadpłata w wysokości 112.910,21 zł. W zaistniałej sytuacji w dniu 31 października

2022r. została wydana decyzja, którą zmieniono decyzję z dnia 17 sierpnia 2022r. i dokonano zwrotu nienależnie opłaconych składek na:

- ubezpieczenie społeczne w kwocie 85.616,99 zł;
- ubezpieczenia zdrowotne w kwocie 11.525,96 zł;
- Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 2.469,36 zł.

Jednocześnie w decyzji z dnia 31 października 2022r. poinformowano odwołującą się spółkę, że prawo do zwrotu składek na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 10.010,82 zł oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 3.287,08 zł, tj. wpłaty dokonane od listopada 2015 roku do września 2017 roku, uległy przedawnieniu, bowiem postępowanie odwoławcze dotyczyło decyzji stwierdzającej niepodleganie jedynie do ubezpieczeń społecznych (odpowiedź na odwołanie z dnia 2 grudnia 2022r., k. 6-7 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

(...) sp. z o.o. z siedzibą w K. została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 26 lutego 2014r. Od 1 października 2015r. do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego jako pracownik u płatnika składek została zgłoszona P. R. ((...) z dnia 1 października 2015r., nienumerowane karty akt ZUS).

Decyzją z dnia 24 stycznia 2020r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. stwierdził, że P. R. jako pracownik u płatnika składek (...) sp. z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 1 października 2015r. (decyzja ZUS z dnia 24 stycznia 2022r., nienumerowane karty akt ZUS). Od powyższej decyzji odwołanie złożyli zarówno ubezpieczona, jak i płatnik składek. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 lutego 2021r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt VII U 380/20, oddalił odwołanie (wyrok Sądu Okręgowego Warszawa – P. z dnia 22 lutego 2021r., k. 113 akt o sygn. VII U 380/20). Następnie Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2022r., sygn. akt III AUa 492/21, oddalił apelacje odwołujących się (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2022r., k. 164 akt o sygn. VII U 380/20).

Odpis wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie, który został wydany na posiedzeniu niejawnym, skierowano do ubezpieczonej, płatnika składek i pełnomocnika ZUS D. M.. Pełnomocnik organ rentowego zapoznał się z wyrokiem w Portalu Informacyjnym Sądu w dniu 3 maja 2022r. (wydruk elektronicznego potwierdzenia odbioru korespondencji, k. 169 akt o sygn. VII U 380/20; zarządzenie z 26 kwietnia 2022r., k. 165 akt o sygn. VII U 380/20).

W dniu 6 lipca 2022r. (...) sp. z o.o. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o zwrot nienależnie opłaconych składek. Pismem z dnia 20 lipca 2022r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W., w związku z brakiem dokumentów rozliczeniowych za kwiecień 2022r. i za maj 2022r. (zawiadomienie do płatnika o braku takich dokumentów zostało wysłane w dniu 15 lipca 2022r.) oraz brakiem zwrotu akt wraz z prawomocnym wyrokiem rozstrzygającym sprawę z odwołania od decyzji z dnia 24 stycznia 2020r., poinformował płatnika o odmowie dokonania zwrotu nienależnie opłaconych składek (pismo z dnia 20 lipca 2022r., k. 2 akt ZUS).

(...) sp. z o.o. w dniu 20 lipca 2022r. złożyła wniosek o wydanie decyzji o odmowie zwrotu nienależnie opłaconych składek (pismo z dnia 20 lipca 2022r., k. 1 akt ZUS). W odpowiedzi na ten wniosek w dniu 17 sierpnia 2022r. organ rentowy wydał decyzję nr (...) o odmowie zwrotu nienależnie opłaconych składek (decyzja z dnia 17 sierpnia 2022r., nienumerowane karty akt ZUS). Przed wydaniem ww. decyzji organ rentowy w dniu 12 sierpnia 2022r. nadał do Sądu Apelacyjnego w Warszawie wniosek o przyspieszenie zwrotu akt organu rentowego wraz z odpisem orzeczenia, jakie zapadło w sprawie III AUa 492/21 (pismo z 11 sierpnia 2022r., k. 202-203 akt o sygn. VII U 380/20). Do zwrotu akt organu rentowego doszło w dniu 23 sierpnia 2022r. (pismo z 19 sierpnia 2022r. wraz ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru, k. 204 i 206 akt o sygn. VII U 380/20). Natomiast w dniu 2 września 2022r. został doręczony pełnomocnikowi

organu rentowego odpis wyroków Sądu I i II instancji (pismo z 30 sierpnia 2022r. wraz ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru, k. 209-210 akt o sygn. VII U 380/20).

W dniu 19 września 2022r. (...) sp. z o.o. złożyła odwołanie od decyzji wydanej w dniu 17 sierpnia 2022r., a w dniu 30 września 2022r. wpłynęło uzupełnienie do odwołania (odwołanie z dnia 19 września 2022r., uzupełnienie do odwołania z dnia 30 września 2022r., nienumerowane karty akt ZUS).

Po rozliczeniu konta płatnika składek organ rentowy stwierdził nadpłatę w kwocie 112.910,21 zł. W związku z tym w dniu 14 października 2022r. zostały sporządzone noty zwrotu nienależnie opłaconych składek, dla których prawo do zwrotu nie uległo przedawnieniu, obejmujące nienależnie opłacone składki na:

- ubezpieczenia społeczne w kwocie 85.616,99 zł;
- ubezpieczenia zdrowotne w kwocie 11.525,96 zł;
- Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 2.469,36 zł.

Ponadto organ rentowy ustalił, że prawo do zwrotu nadpłaty uległo przedawnieniu w części obejmującej nienależnie opłacone składki za okres od listopada 2015r. do września 2017r. na:

- ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 10.010,82 zł;
- Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 3.287,08 zł (obsługa wniosku o zwrot nadpłaty z dnia 13 października 2022r., nienumerowane karty akt ZUS).

Organ rentowy dokonał zwrotu płatnikowi nienależnie opłaconych składek w łącznej kwocie 99.612,31 zł (bezsporne) i decyzją z 31 października 2022r., nr (...), zmienił wcześniejszą decyzję z dnia 17 sierpnia 2022r. poprzez dokonanie (...) sp. z o.o. zwrotu nienależnie opłaconych składek na:

- ubezpieczenie społeczne w kwocie 85.616,99 zł;
- ubezpieczenia zdrowotne w kwocie 11.525,96 zł;
- Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 2.469,36 zł. Jednocześnie w decyzji z 31 października 2022r. poinformowano odwołującą się spółkę, że prawo do zwrotu składek na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 10.010,82 zł oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 3.287,08 zł, a więc wpłaty dokonane od listopada 2015 roku do września 2017 roku, uległy przedawnieniu, gdyż toczące się postępowanie odwoławcze dotyczyło decyzji stwierdzającej niepodleganie jedynie do ubezpieczeń społecznych (decyzja z dnia 31 października 2022r., nienumerowane karty akt ZUS).

Powyższy stan faktyczny, który nie był sporny, Sąd Okręgowy ustalił na podstawie powołanych dokumentów, których autentyczności oraz treści strony nie kwestionowały, a które nie budziły również wątpliwości Sądu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Rozpoznanie sprawy w analizowanym przypadku nastąpiło na posiedzeniu niejawnym. Taką możliwość daje art. 148¹ § 1 k.p.c. (Dz.U. z 2021r. poz. 1805), który przewiduje, że sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, Sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. W przedmiotowej sprawie okoliczności faktyczne nie były sporne, a zatem nie zachodziła potrzeba przeprowadzenia dowodów. Ponadto strony nie wniosły o przeprowadzenie rozprawy. W tych okolicznościach Sąd na podstawie powołanego przepisu ocenił, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, co w konsekwencji pozwoliło na rozpoznanie sprawy i wydanie rozstrzygnięcia na posiedzeniu niejawnym. O takim sposobie załatwienia sprawy

Sąd wcześniej uprzedził strony, powołując się dodatkowo na art. 15 zzs¹ ustawy z dnia 2 marca 2020r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020r., poz. 1842) i udzielając stronom dwutygodniowego terminu na złożenie pism procesowych prezentujących ich ostatecznie stanowiska w sprawie. Dodatkowo, Sąd poinformował odwołującą się spółkę, że w terminie tygodniowym może złożyć sprzeciw dotyczący skierowania sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym (k. 48 a.s.).

Spór w przedmiotowej sprawie dotyczył tego, czy organ rentowy zasadnie odmówił zwrotu płatnikowi składek nadpłaconych za okres od listopada 2015r. do września 2017r. na ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 13.297,90 zł, jak również odsetek od kwoty, która została zwrócona.

Analizując ww. zagadnienie należy rozpocząć od wskazania, że problematykę zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne reguluje art. 24 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2023r., poz. 1230) – dalej jako ustawa systemowa. Zgodnie z tym przepisem nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o zwrot składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d (ust. 6a). Zakład zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone, jeżeli kwota nienależnie opłaconych składek przekracza dziesięciokrotność kwoty kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji (ust. 6b). Po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot (ust. 6c). Nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku, o którym mowa w ust. 6c. Zwrot następuje w formie bezgotówkowej na rachunek bankowy płatnika składek zewidencjonowany na koncie płatnika składek. W przypadku braku płatnika składek nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi następcy prawnemu w terminie i na zasadach określonych dla płatnika składek (ust. 6d). Jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w terminie określonym w ust. 6d, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6c (ust. 6e). W przypadku braku płatnika składek lub jego następcy prawnego Zakład zawiadamia ubezpieczonego o kwocie nienależnie opłaconych składek w części sfinansowanej przez ubezpieczonego i na jego wniosek zwraca nienależnie opłacone składki na rachunek bankowy wskazany we wniosku. Przepisy ust. 6c-6e stosuje się odpowiednio (ust. 6f). Nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia:

- 1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b;
- 2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b (ust. 6g).

Bieg terminu przedawnienia, o którym mowa w ust. 6g, ulega zawieszeniu:

- 1) w przypadku wydania przez Zakład decyzji w sprawie nienależnie opłaconych składek - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna;
- 2) jeżeli wydanie decyzji w sprawie nienależnie opłaconych składek jest uzależnione od rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd - do dnia, w którym decyzja innego organu stała się ostateczna lub orzeczenie sądu uprawomocniło się, nie dłużej jednak niż na okres 2 lat;
- 3) od dnia śmierci spadkodawcy do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia, nie dłużej jednak niż do dnia, w którym upłynęły 2 lata od śmierci spadkodawcy;
- 4) w przypadku wydania przez Zakład decyzji stwierdzającej brak obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym lub obniżającej podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna (ust. 6h).

Jeśli chodzi natomiast o składki na ubezpieczenie zdrowotne, to regulację dotyczącą rozpatrywanego w sprawie zagadnienia zawiera art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022r. poz. 2561). Przewiduje on, że zwrot nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne następuje na zasadach określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych. Zasady, o których mowa w cytowanych przepisach, stosuje się także w odniesieniu do składek na ubezpieczenie zdrowotne. Dotyczy to również przedawnienia nienależnie opłaconych składek oraz zawieszenia biegu przedawnienia. Z kolei w przypadku składek na FGŚP trzeba sięgnąć do ustawy z dnia 13 lipca 2006r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (tekst jedn. Dz. U. z 2023r., poz. 1087). Art. 30 tego aktu prawnego wskazuje, że poboru składek na Fundusz dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych i przekazuje na rachunek bankowy Funduszu niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 3 dni roboczych od ich rozliczenia (ust. 1). W zakresie poboru składek na Fundusz, egzekucji tych składek, wymierzania odsetek za zwłokę oraz dodatkowej opłaty i grzywny z tytułu nieopłacenia składek w terminie stosuje się przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne (ust. 2). Także ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn. Dz. U. 2023r., poz. 735) w art. 107 odsyła do trybu i na zasad przewidzianych dla składek na ubezpieczenia społeczne. Takie odesłanie zawiera również art. 32 ustawy systemowej. Stanowi on, że do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Solidarnościowy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika, odpowiedzialności osób trzecich i spadkobierców oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

Analizując, czy w przedmiotowej sprawie składki nienależnie opłacone za okres od listopada 2015r. do września 2017r. uległy przedawnieniu należy mieć na względzie termin 5 letni, na jaki wskazuje art. 24 ust. 6g, przy czym przewiduje on dwa różne momenty, od który termin ten należy liczyć. Organ rentowy przyjął, iż bieg terminu przedawnienia rozpoczął się od momentu opłacenia składek. Sąd takiego stanowiska nie podziela. Zdaniem Sądu w rozpatrywanej sprawie nie ma zastosowania art. 24 ust. 6g pkt 2 ustawy systemowej, tj. przedawnienie roszczeń o zwrot składek po upływie 5 lat licząc od dnia opłacenia składek. Wynika to z tego, że przedawnienie nienależnie pobranych przez organ rentowy składek przy uwzględnieniu tak określonego początku biegu terminu przedawnienia może mieć miejsce tylko w przypadku braku zawiadomienia o nadpłacie. Przy czym wyraźnie podkreślić należy, iż na organie rentowym ciąży bezwzględny obowiązek kontrolowania prawidłowości uiszczania składek i działania - nie tylko wtedy, gdy jest to korzystne dla szeroko pojmowanego systemu ubezpieczeń społecznych, ale również na korzyść ubezpieczonych. Organ rentowy na podstawie art. 24 ust. 6b ustawy systemowej ma więc obowiązek zawiadomić płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które mogą być zwrócone, a nie dotyczy to jedynie przypadku, gdy kwota nienależnie opłaconych składek nie przekracza wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym (od 18 września 2021r. gdy nie przekracza dziesięciokrotności kwoty kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji) (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 6 października 2022r., III AUa 511/21). Przeciwna interpretacja prowadziłaby do sytuacji, że to do organu rentowego należałby wybór, od kiedy ma biec termin przedawnienia roszczenia o zwrot nadpłaconych składek. Jeśli organ uznałby za stosowne zawiadomić płatnika o zwrocie nienależnie opłaconych składek, to termin przedawnienia rozpoczynałby się od daty zawiadomienia, jeśli nie, należałoby go liczyć już od opłacenia składki przez ubezpieczonego. Taka swoboda organu rentowego mogłaby prowadzić nie tylko do zaniebdywania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych swoich obowiązków, ale wręcz do dowolności i uznaniowości w działaniu oraz do nieuzasadnionego uprzywilejowania organu rentowego, który i tak ma władczą pozycję w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 czerwca 2021r., III AUa 114/21, LEX nr 3290066).

Zarówno przywołane orzecznictwo, jak i doktryna zgodnie wskazują, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 24 ust. 6b ustawy systemowej ma obowiązek zawiadomić płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które mogą być zwrócone, a nie dotyczy to jedynie przypadku, gdy kwota nienależnie opłaconych składek nie przekracza wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym (P. Kostrzewa (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, LEX/el. 2014, art. 24; M. Bartoszevska (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń

społecznych. Komentarz, red. J. Wantoch-Rekowski, Warszawa 2015, art. 24; B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska (red.), Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz. Wyd. 2, Warszawa 2014, Legalis).

Prawidłowa wykładnia art. 24 ust. 6b prowadzi zatem do wniosku, że Zakład zawiadamia, tj. ma obowiązek zawiadomić, płatnika składek (także na jego wniosek) o kwocie nienależnie opłaconych składek, które nie podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d. Ponieważ art. 24 ust. 6a nie wskazuje na przedawnienie jako przesłankę nie dokonania zaliczenia/zwrotu nienależnie pobranych składek, nie ma żadnych podstaw, by zgodnie z art. 24 ust. 6b ustawy systemowej Zakład najpierw dokonywał analizy czy składki się nie przedawniły (korzystnie dla siebie dobierając kryteria z art. 24 ust. 6g ustawy systemowej), a dopiero gdy przedawnienia nie stwierdzi - zawiadamiał ubezpieczonego o nadpłacie.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 czerwca 2021r. (III AUa 114/21) zwrócił także uwagę, że za powyższą koncepcją przemawiają również inne argumenty. Wskazał, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 26 maja 2010r. (P 29/08, OTK - A 2010 Nr 4, poz. 35) stwierdził niezgodność art. 24 ust. 7 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych z art. 32 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zakwestionowany przepis stanowił - Zwrotu od Zakładu nienależnie opłaconych składek nie można dochodzić, jeżeli od daty ich opłacenia upłynęło 5 lat. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku wskazał, że sposób określenia w zakwestionowanym przepisie chwili rozpoczęcia biegu terminu dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconej składki na chwilę "daty ich opłacenia" prowadzi do negatywnego zróżnicowania kategorii płatników, w przypadku których ustalenie, że składka była nienależnie opłacona, następuje w pewien czas po opłaceniu składki. Data opłacenia składki może nie pokrywać się w czasie z datą ustalenia, że składka była nienależnie opłacona. Dzieje się tak wówczas, gdy po opłaceniu składki zapada decyzja bądź orzeczenie stwierdzające brak podstawy prawnej jej opłaty. W wypadku, gdy między datą opłacenia składki, a datą wydania prawomocnego orzeczenia, stwierdzającego brak podstawy do opłacenia składki upłynął termin co najmniej pięciu lat, płatnik traci możliwość dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconej składki. Gdyby więc przyjąć koncepcję organu rentowego i uznać, że stosownie do treści art. 24 ust. 4 ustawy systemowej składki, od których opłacenia minęło 5 lat uległy przedawnieniu i nie podlegają zwrotowi, to okazałoby się, że sporne składki uległy przedawnieniu jeszcze przed stwierdzeniem, iż zostały nienależnie uiszczone. Dokonując takiej wykładni przepisów, jakiej się domaga ZUS w apelacji, w takiej sytuacji skarżący, mimo wykazania należytej staranności we własnych sprawach nie miałby szans wystąpić z wnioskiem o ich zwrot. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z 26 maja 2010r. wywiódł również, że ani z samej ustawy o ubezpieczeniach społecznych, ani z orzecznictwa bądź piśmiennictwa nie wynika, aby kryterium różnicowania ubezpieczonych w możliwości dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconych składek zostały zamierzone przez ustawodawcę i pozostawały w racjonalnym związku z celem ustawy systemowej. Na niedopuszczalność różnicowania płatników w tym przedmiocie wskazuje zasada równego traktowania ubezpieczonych wynikająca z art. 2a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Trybunał Konstytucyjny stwierdził także, że art. 24 ust. 7 ustawy systemowej, który przewidywał brak możliwości dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconych składek po upływie 5 lat od ich uiszczenia niezgodnie z Konstytucją różnicuje poziom ochrony praw majątkowych poszczególnych kategorii płatników i prowadzi do nieuzasadnionego obniżenia poziomu ochrony praw majątkowych tych ubezpieczonych, którzy opłacili nienależną Zakładowi składkę względem innych kategorii płatników.

Podsumowując, organ rentowy, zdaniem Sądu Okręgowego, był zobowiązany do tego, by powiadomić płatnika składek o nadpłaconych składkach i ich kwocie, nie dokonując przy tym zróżnicowania, czy i w jakiej części należności według Zakładu uległy przedawnieniu. Dopiero po otrzymaniu takiego zawiadomienia o nadpłacie, od tego momentu, rozpocząłby bieg 5 letni termin przedawnienia, na jaki wskazują analizowane przepisy. Jednak w przedmiotowej sprawie ZUS nie powiadomił płatnika składek, że na jego koncie istnieje nadpłata. Zatem skoro tego nie uczynił, to nie można uznać, by zaczął biec i by zakończył się okres przedawnienia uniemożliwiający płatnikowi odzyskanie składek, które nienależnie opłacił. Z tego względu płatnik, poza tymi składkami, które odzyskał, powinien otrzymać również zwrot składek w kwocie 13.297,90 zł.

Dodatkowo, niezależnie od argumentacji już wskazanej, która ma pierwszorzędne znaczenie, należy wskazać także na bezzasadność stanowiska ZUS, który przyjął, że bieg terminu przedawnienia nie został zawieszony w przypadku składek na FUZ, FP i FGŚP. W ocenie Sądu, gdyby przyjąć za organem rentowym, że 5 letni termin przedawnienia rozpoczął się jednak w dacie opłacenia składek z ww. tytułów za okres od listopada 2015r. do września 2017r., to i tak takie przedawnienie nie mogłoby nastąpić, gdyż przepis stanowiący o biegu terminu przedawnienia stosuje się również i w odniesieniu do tych należności. ZUS argumentował, że w sprawie, która zawisła przed Sądem Okręgowym Warszawa – P. chodziło o kwestię podlegania ubezpieczeniom społecznym, trzeba jednak zwrócić uwagę, że decyzja w tym przedmiocie i rozstrzygnięcie sporu co do podlegania ubezpieczeniom społecznym stanowi zagadnienie wstępne, którego rozstrzygnięcie przez sąd uzależniało ustalenie, czy składki przez płatnika opłacone są nienależne. Przy tym chodzi nie tylko o składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, ale i o składki na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i FGŚP. Obowiązek ich uiszczenia nie powstaje przecież niezależnie od obowiązku opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne. W przypadku pracownika, a takim według stron sporu w sprawie o sygn. VII U 380/20, była P. R., obowiązek opłacenia składek na FUZ, FP i FGŚP jest pochodną czy też skutkiem istnienia stosunku pracy, z którym z kolei wiąże się podleganie ubezpieczeniom społecznym. Jeśli więc w ww. sprawie rozpoznaniu przez Sąd podlegało odwołanie od decyzji, w której ZUS wskazał na nieważność oświadczeń stron stosunku pracy, które takiego stosunku prawnego nie wykreowały, to rozstrzygnięcie tego było zagadnieniem wstępnym, kluczowym dla sprawy związanej z obowiązkiem opłacania wszelkich składek – w tym także na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i FGŚP. W dalszej kolejności z rozstrzygnięciem tego zagadnienia wiązało się też ustalenie, czy składki już zapłacone w związku nieważnym stosunkiem pracy, mogą być uznane za nienależnie pobrane.

Podsumowując, organ rentowy – przy założeniu koncepcji o biegu terminu przedawnienia od daty uiszczenia składek – nie ma racji, iż nienależnie opłacone składki na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i FGŚP przedawniły się. One, tak samo jak składki na ubezpieczenie społeczne za ten sam okres (od listopada 2015r. do września 2017r.) nie uległy przedawnieniu z uwagi na toczące się postępowanie sądowe w sprawie o sygnaturze akt VII U 380/20 i zawieszenie przez okres dwóch lat biegu terminu przedawnienia w oparciu o art. 24 ust. 6h pkt 2 ustawy systemowej.

Poza kwestią zwrotu nienależnie opłaconych składek, które wedle ZUS uległy przedawnieniu, kluczowa w sprawie była też ocena, czy organ rentowy powinien zwrócić płatnikowi odsetki. Kwestii odsetek dotyczy cytowany art. 24 ust. 6e. Przewiduje on taki obowiązek, gdy nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku. W rozpatrywanej sprawie, co nie budzi żadnych wątpliwości wniosek płatnika o zwrot składek został złożony 6 lipca 2022r. i powinien być rozpoznany w ciągu 30 dni, a więc do 5 sierpnia 2022r. Organ rentowy w tym terminie wniosku nie rozpoznał, za co powinien ponieść odpowiedzialność związaną z obowiązkiem zapłaty płatnikowi odsetek.

Zdaniem Sądu przeszkodą do rozpoznania ww. wniosku płatnika we wskazanym terminie nie były te okoliczności, na które organ rentowy się powołał. Jeśli chodzi o brak dokumentów rozliczeniowych za kwiecień 2022r. i maj 2022r., to – jak wskazał Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 11 marca 2015r. (III AUa 1412/14) - przepisy art. 24 ust. 6d i ust. 6e u.s.u.s. nie wchodzą w relację z obowiązkiem płatnika składek, o którym mowa w art. 38 ust. 2 ustawy. Powinność przekazania w terminie 7 dni od uprawomocnienia się decyzji dokumentów związanych z ubezpieczeniami społecznymi (wynikających z rozstrzygnięcia w przedmiocie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym) nie koryguje mechanizmu opisanego w art. 24 ust. 6d i ust. 6e. W obowiązujących przepisach brak podstaw prawnych dla tego rodzaju konkluzji.

Powyższe oznacza, że brak dokumentów, na które w przedmiotowej sprawie wskazał ZUS, nie stanowiły przeszkody do rozpoznania wniosku płatnika w terminie 30 dni. Organ rentowy z uwagi na ich niezłożenie nie mógł opóźnić zwrotu nadpłaconych składek. Podobnie należało ocenić niedokonanie zwrotu przez Sąd Apelacyjny aktu organu rentowego wraz z prawomocnym wyrokiem. W tym względzie rację ma płatnik składek, że organ rentowy otrzymał odpis wyroku w dniu 3 maja 2022r. W tej dacie pełnomocnik ZUS zapoznał się z orzeczeniem zamieszczonym w Portalu Informacyjnym. Orzeczenie to - co jest powszechnie wiadome dla profesjonalnych pełnomocników, a taki

reprezentował ZUS – było prawomocne już w dacie jego wydania. To zaś, że Sąd dokonał zwrotu akt organu rentowego dopiero w sierpniu 2022r. pozostaje w sprawie odsetek bez znaczenia. Organ rentowy może – przekazując akta organu rentowego do Sądu – pozostawić w swojej dyspozycji ich kopię. W przedmiotowej sprawie mógł również, niezwłocznie po zapoznaniu się orzeczeniem Sądu Apelacyjnego, wystąpić do tego Sądu o wypożyczenie akt organu rentowego, jeśli było to istotne. Wreszcie ważne jest i to, że w tychże aktach, zdaniem Sądu, nie było nic takiego, czego brak stałby na przeszkodzie ustaleniu nadpłaty na koncie płatnika. Przecież organ rentowy prowadzi konto płatnika i mógł je rozliczyć, natomiast w aktach organu rentowego, które Sąd zwrócił w sierpniu 2022r. – jako dokument istotny dla ZUS w sprawie odsetek – była tylko wydana przez ZUS decyzja. O tym jednak, jaka jest jej treść organ rentowy wiedział, znał też rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego. Jeśli ich odpisy były konieczne dla podjęcia działań związanych z ustaleniem nadpłaty na koncie płatnika, to od 3 maja 2022r. (data zapoznania się pełnomocnika ZUS w wyrokiem Sądu Apelacyjnego) do 5 sierpnia 2022r. (data upływu 30 dniowego terminu na rozpoznanie wniosku płatnika o zwrot składek) było na to dużo czasu, by je uzyskać z Sądu. Tymczasem przez wskazany czas organ rentowy nie podejmował żadnych czynności, by takie dokumenty do organu rentowego wpłynęły. Dopiero w sierpniu 2022r. pełnomocnik ZUS wystąpił do Sądu Apelacyjnego z prośbą o przekazanie akt organu rentowego. Takie działanie było jednak spóźnione. Organ rentowy powinien więc ponieść odpowiedzialność odsetkową, dlatego Sąd zmienił zaskarżone decyzje na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i przyznał płatnikowi składek prawo do uzyskania od ZUS takich odsetek od kwoty, która została zwrócona, liczonych od 5 sierpnia 2022r. do dnia zapłaty tej kwoty, a także prawo do zwrotu kwoty 13.297,90 zł wraz z odsetkami również za czas od 5 sierpnia 2022r. do dnia, w którym kwota ta zostanie zapłacona.